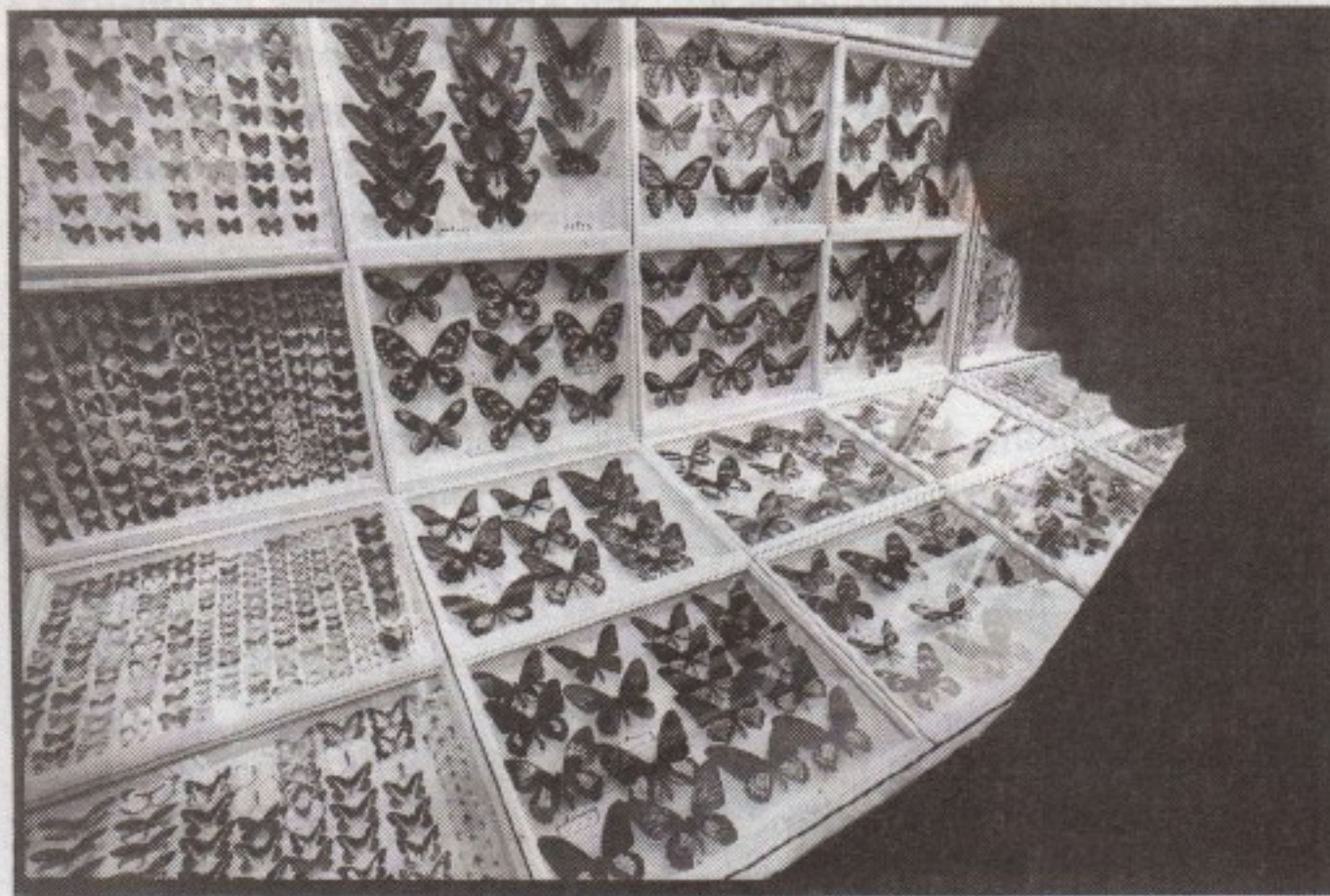

A tűfokán

Az emberiség nagy, kollektív vágya, hogy lehetőleg egy helyre gyűjtsön össze minden teremtet lelket, lélekkel nem bíró követ, tárgyat s általában mindent, amelynek létrehozásához még az Úrnak is hat napra volt szüksége. A gigantikus terv most egy újabb lépcsővel bővült: megnyílt az Újpesti Lepkémúzeum – kicsiny lenyomata lassan pusztuló világunknak.

Fotó: Németh Dániel

DOBOZOS KISZERELÉS

Valószínűleg sokunk iskoláskori parája volt a megfelelő méretű rovar- és növénygyűjtemény abszolválása – különös tekintettel azokra a dögökre, amelyek folyton kirágják magukat a lágerként fungáló gyufásdobozból (ganajtúró), áldozati mivoltukra fittyet hányva visszacsípnek (méh, darázs), vagy éppen gyakorlott szervesoldószer-inhalálónak bizonyulván túlélnek a rájuk mért vegyifegyver-támadásokat. Remélhetőleg a menet közben megejtett tanügyi reformok véget vetettek a kiskorú amatőrök és (a már kissé elavult, kultúrasszista ízű megfogalmazás szerint) primitívebb létformájú, apró áldozataik kínlásának – ráadásul immáron van hol hasznosan eltölteni a környezetismeret- és biológiaórákat.

A frissen megnyílt Újpesti Lepkémúzeum története egészen különleges, hiszen egy „civil” utazó szorgalmas gyűjtőmunkájának köszönheti létrejöttét. Juhász György újpesti cukrász negyven éven át járta előbb a hazai vadon maradványait, majd a némileg háborítatlabb trópusokat: a gyűjtést amatőr szinten kezdte, majd profi alapos-

sággal folytatta. Az ifjú Juhász György érdeklődését előbb általános iskolai biológia-tanárnője formálta, majd kisvártatva megismerte Bezilla László európai szinten is kivételesnek számító lepke- és rovargyűjteményét. A gyűjtőmunkát a Herman Ottó Körben kezdte, míg a trópusok, mindenekelőtt Dél-Amerika iránti szenvedélyes érdeklődését oly sokunkhoz hasonlóan Molnár Gábor ifjúsági regényei táplálták és erősítették.

A kő marad

A gyűjtőmunka egyes fázisain pontosan követhető az utazási szabadság folyamatos bővülése a light Kádár-korban: 1974-ben jöhet az első kaukázusi út, majd 1984 és 1991 között a kolumbiai és venezuelai gyűjtőexpedíciók – általában 4–9 fős kutatócsoportok, benne szakértők és operatőrök együtt. Ezután következett Délkelet-Ázsia (1993), az 1991 és 1996 közötti afrikai utak (Madagaszkár, Kenya, Marokkó), majd Ecuador (1997), Bolívia (2001) s tavaly Szibéria, Altáj és Erdély. Mint megfigyelhető, utazóink

gondosan bejárták azon tájakat, melyekre minden honfitársunk vágyakozna, ám ők szenvedélyüktől hajtva pontosan azon csúszómászó, ízeltlábú és egyéb férgekre vadásztak, melyektől egy turista ideális esetben irtózni szokott – így azután előbb is lesz belőlük csokker drogfutár, mint gyűjtő. A kétféle szenvedély (a nemes és az alávaló) más-más technikát kíván: míg a kokainban utazó lúzer csendben parázik az utastérben, s imádkozik, nehogy engedjen a koton, addig a tudományos kutatók nyugodtak, hiszen a kapitány és a személyzet biztosan nem fogja egymáson kipróbálni az őrizetükre bízott fúvócsöveket és machetákat.

Szállj, csak szállj tovább

A fokozatosan bővülő gyűjtemény – a dialektika örök törvényeinek megfelelően – idővel elérte azt a kritikus tömeget, amelyből már érdemes múzeumot gründolni. Akik látták az összegyűjtött lepkéket, pókokat, skorpiókat, sáskákat, bogarakat, kagylókat, korallokat meg a kőületeket, ásványokat, fa- és bambuszgyökér-faragásokat, maszkokat, kőbaltákat, cserépedényeket, embermagasságú íjakat a hozzájuk tartozó másfél méter hosszú, fémhegyű nyilakkal egyetemben, csak lenyűgözve bámultak, s hála az újpesti önkormányzat áldozatos támogatásának, a decens családi villában megnyílhatott a lepke- és kőmúzeum. A kiállítás berendezésénél nyilván a gyűjtemény páratlan gazdagsága okozta a legnagyobb gondot – édes teher, mondhatnánk, de azután valahogy sikerült mindent a helyére tenni. A legimpozánsabb látványt kétségtelenül a lepkegyűjtemény nyújtja: a tárlók különösen délutáni napfényben mutatnak mesésen, a trópusi pil-

langók színpompás szárnyai valósággal kigyúlnak a rájuk hulló szűrt fényben – nem mintha az itthon fellelhető fajok csúnyák lennének. A szépségnél már csak a rútság vonzza jobban a szemet – bár ez a természetre vetítve persze veretes baromság: a tíz centi feletti trópusi bogarak, különösképpen a csótányok azért bizvást beindíthatják az állatos horrorokon szocializálódott tinédzserek fantáziáját. A fentiekén kívül kiváló illusztrációk szolgálják annak megismertetését, miképpen működik az állatok világában a mimikri: a fakéregre, virágra hasonlító lepkék, továbbá a száraz ágat imitáló sáskák kétségtelenül látványosak, s mivel az evolúció folytatódik rendületlenül, hamarosan feltűnhetnek a gyűjtéskapcsolót, távirányítót és franciakulcsot formázó ízeltlábúak is, ahogy azt Micsurin már réges-rég elképzelte.

Kvarc auf weiss

A látogatók nem kis részét fogják kitenni azok, akiknek komoly morális problémát okozhat egy olyan gyűjtemény, melynek létrejöttéhez élő organizmusokat kellett elpusztítani – nos a gyűjtemény másik fele, az őskövületek, fosszília, mészvázak, ásványok és rituális faragványok aligha sértik fel a bennünk rejtőző állatvédő széplelket. Így önfeledten tudunk örülni a kőzetképződés tárgyává vált, megkövesedett ammonitavázaknak, a kisebb-nagyobb kagylóhéjaknak, csigaházaknak, színes koralloknak. Aki pedig azt hiszi, hogy a rendszerfejlődés úgymond alsóbb szintjein megrekedt fajok tanulmányozásából nem vonhatunk le erkölcsi tanulságokat, az téved. Ennek illusztrálására elég csak a gyűjteményben nyilván szintén fellelhető zsákállatokra (Tunicata) utalni, melyek lárváin még kiválóan tanulmányozható a gerinchúr, ám az ivarérett példányok gerinchúrja vagy csökevényes, vagy teljesen hiányzik (mondhatni: elpattant). Mindenki figyelmébe ajánlható végül a gyűjtemény ásványtani része: gyönyörű, s egyben tipikus piritkockák, kalcedon, jáspis, opál, malachit, fekete füstkvarc (morion), ametiszt, hegyikristály s végül izlandi pát, amely kettősen tör a fényt, így a mögöttes világot merőben hamisan mutatja.

Barotányi Zoltán